

Različitost i socijalna inkluzija: istraživanje kompetencija potrebnih za profesionalnu praksu u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu

Sva deca i odrasli imaju pravo da se razvijaju i napreduju u kontekstu koji karakteriše pravičnost i uvažavanje različitosti

Različitost u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu i obučavanje

INTERNATIONAL
STEP by STEP
ASSOCIATION

Istraživanje i razvijanje publikacije realizovala je DECET/ISSA zajednička radna grupa za profesionalizam

DECET (Diversity in Early Childhood Education and Training), je evropska mreža koja predstavlja organizacije koje rade u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu u Belgiji, Francuskoj, Grčkoj, Irskoj, Holandiji, Engleskoj, Škotskoj i Španiji.

Članovi DECET-a imaju zajedničke ciljeve koji se odnose na uvažavanje različitosti u okviru prakse i treninga u oblasti vaspitanja i obrazovanja. DECET teži da promoviše i istražuje načela demokratskog vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu (ECEC), uvažavajući različite (kulturne i druge) identitete dece i porodica. DECET mreža vaspitanje i obrazovanje u ranom detinjstvu vidi kao bezbedno okruženje, u kome ljudi mogu da uče jedni od drugih uprkos kulturnim i drugim granicama i u kome se efikasno može reagovati na pojavu predrasuda i diskriminacije.

DECET radi na ostvarenju svojih ciljeva kroz:

1. Umrežavanje trenera, praktičara, istraživača, kreatora i donosioca politika u Evropi
2. Aktivno i kritičko preispitivanje i promovisanje kvaliteta usluga vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu, što uključuje pravičnost, dostupnost i uvažavanje različitosti
3. Razvijanje novih znanja, uvida i resursa u ovoj oblasti
4. Saradnju sa drugim mrežama unutar i izvan Evrope.

Za više informacija: www.decet.org

Članovi zajedničke DECET/ISSA radne grupe za profesionalizam:

- Pavee Point Travellers' Centre, Irska: *Colette Murray*
- Mutant, Holandija: *Ana del Barrio Saiz*
- Associació de Mestres Rosa Sensat, Španija: *Irene Balaguer*
- ESSSE, Ecole Santé Social Sud Est, Francuska: *Myriam Mony & Dominique Malleval*
- VBJK, Resource and Research Centre on Early Childhood Education and Care, Belgija: *Jan Peeters & Katrien Van Laere*

Pridruženi članovi DECET-a:

- Men In Childcare: *Kenny Spence*
- University of East London, Engleska: *Mathias Urban*

Prijatelji DECET –a:

- Atfale, Maroko: *Khaled El Andaloussi & Laila Benjelloun*
- Grupo de Trabajo de Infancia Indígena y Educación, Meksiko: *Fernando Viveros*

ISSA (International Step by Step Association – Međunaradna Korak po Korak organizacija) povezuje stručnjake i organizacije koje rade u oblasti vaspitanja, obrazovanja i razvoja u ranom detinjstvu. ISSA mrežu čine 31 nevladina organizacija sa sedištimama u Centralnoj i Istočnoj Evropi, Centralnoj Aziji i Karibima. Sveobuhvatni cilj ISSA-e je promovisanje kvalitetnih inkluzivnih, iskustava u okviru vaspitanja i obrazovanja, usmerenih na kreiranje uslova da sva deca postanu aktivni članovi demokratskog društva znanja. ISSA to čini kroz: podizanje svesti o važnosti kvalitetnog vaspitanja i obrazovanja; razvijanjem resursa; diseminacijom informacija; zagovaranjem; jačanjem savezništva i građenjem kapaciteta za stvaranje uslova u kojima sva deca napreduju. Za više informacija: www.issa.nl

Članovi ISSA-e u radnoj grupi za profesionalizam:

- *Zorica Trikić*, CIP- Centar za interaktivnu pedagogiju, Srbija
- *Dawn Tankersley*, programski konsultant, ISSA

Finansirano od strane:

The Bernard van Leer Foundation, Hag, Holandija
www.bernardvanleer.org

Koordinacija DECET/ISSA radne grupe za profesionalnost:

Myriam Mony, Jan Peeters

Koordinacija brošure

Katrien Van Laere

Autori:

Ana del Barrio Saiz, Dominique Malleval, Zorica Trikić, Katrien Van Laere, Colette Murray, Kenny Spence, Myriam Mony, Dawn Tankersley, Mathias Urban

Urednici:

Colette Murray, Siobhan Dignan

Dizajn i korice

www.la-voila.be

Ovaj materijal može biti umnožavan bez posebne dozvole, za edukacije i treninge, pod uslovom da su kao izdavači imenovani/naznačeni DECET i ISSA.

Materijal je preveden sa engleskog u okviru projekta IMPRES i uz podršku CIP-Centra za interaktivnu pedagogiju.

www.impres.rs www.cipcetar.org

Reč zahvalnosti

Publikacija „Različitost i socijalna inkluzija” nastala je uz finansijsku podršku Fondacije Bernard van Leer. Rezultat je zajedničkog rada više institucija i pojedinaca, te na početku želimo da se svima zahvalimo na nesebičnoj saradnji i spremnosti da nam svoje lične i stručne uvide stave na raspolaganje. Bez njih ovo izdanje ne bi bilo moguće.

Belgija (Flamanska zajednica): De Palmboom, Gent/Elief, Antwerp/Elmer, Brisel/Okido Mobil Stekelbes, Antwerp/t Sloeberken, Gent/CVO VSPW School opleiding Begeleider Kinderopvang, Gent

Francuska: Centre Communal Action Sociale, Grenobl/Koordinator grada Grenobla / Creche timovi iz grada Liona: Crèche Ranvier, Crèche Saint-Lazare, Multi accueil Perrache/Crèche associative parentale Kindertreff, Lion/ Koordinator dečije nege u gradu Lionu

Irska: Valaru, Kork/Little Acorns Children’s Centre, Mejo/Dublin Institute of Technology, Dablin/Inchicore Service, Providers, Dablin

Srbija: Predškolska ustanova Rakovica, Beograd/Predškolska ustanova Zvezdara, Beograd./Predškolska ustanova „Olga Jovičić Rita” Kraljevo/Predškolska ustanova „Đulići”, Zaječar

Meksiko: Melel Xojobal, San Cristobal De Las Casas, Meksiko; melel@prodigy.net.mx/UCIEP, Mexico; FONI, Centro de apoyo para la educacion y creatividad Calpulli, Oaxaca, Mexico

Maroko: iskreno hvala edukatorima koji su učestvovali na projektu u Maroku

Holandija: Korein Kinderplein, Ajndhoven /Stichting de Meeuw, Rotterdam/Kindercentrum Wereldkids, Dordrecht/ Peuter Plaza, Ajndhoven/Stichting Charlois Welzijn, Rotterdam /Stichting Humanitas Kinderopvang, Herlen

Škotska: Gilmer ton Child and Family Centre, Edinburg/Graduates of Men in Childcare

Španija: iskreno hvala edukatorima koji su učestvovali na projektu u Španiji

Engleska: Hillfield Children’s Centre, Konventri

Puno hvala na doprinosima u vidu fotografija:

Caroline Boudry, Kenny Spence, Anna van Kooij, Derek Speirs/Report i ISSA-i

Najviše se zahvaljujemo deci, roditeljima i stručnjacima koji su dali dozvolu da se koriste njihove fotografije.

Predgovor

Razvoj profesije u oblasti ranog vaspitanja i obrazovanja je trajni proces koji je od skoro počeo da dobija na značaju. U nekim evropskim zemljama razvijaju se profesionalne asocijacije i mreže. Druge zemlje pak, imaju priliku da uče na osnovu njihovih iskustva. Jedan od prvih zadataka u definisanju profesije je uspostavljanje zajedničkih vrednosti. Šta znači biti profesionalac¹ u oblasti ranog vaspitanja i obrazovanja? Koje su kompetencije potrebne za mnoge uloge koje preuzimaju oni koji rade sa decom? Razgovori na ove teme moraju doći u fokus kako bi se unapređivala praksa i status svih koji se bave ranim vaspitanjem i obrazovanjem.

Kvalitet kadrova u oblasti ranog vaspitanja i obrazovanja, kao i kvalitet vaspitno-obrazovne prakse određuje mnogo faktora, uključujući i kompetencije svih koji se ovom oblašću bave.. Jedna od ključnih kompetencija potrebnih za vaspitno-obrazovni rad u ranom detinjstvu povezana je sa postizanjem društvene pravde kroz aktivno bavljenje pitanjima različitosti, jednakosti i socijalne inkluzije. Međutim, u nekim zemljama veliki je izazov tražiti od zaposlenih u ranom vaspitanju i obrazovanju da se bave pitanjima društvene pravde kada je sama njihova profesija izložena nejednakom tretmanu. Kontinuirani razvoj profesije mora da ide uporedo sa radom na postizanju društvene pravde za svu decu, porodice i zajednice.

Ova publikacija je važan korak u radu na definisanju kompetencija potrebnih za uvažavanje različitosti i socijalne inkluzije, kao i za unapređivanje prakse u oblasti ranog vaspitanja i obrazovanja. Primeri iz prakse, korišćeni u ovoj brošuri, izuzetno su poučni. Oni koji rade u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu moraju biti otvoreni da se razvijaju i uče zajedno sa decom i porodicama sa kojima rade. Te kompetencije postavljaju izazove pred profesiju: da istražuje lične i kolektivne vrednosti i holistički prihvati različitost i socijalnu inkluziju.

Mrežama DECET i ISSA treba čestitati na vođstvu u započinjanju ovog dijaloga, što su uradile kroz objavljivanje i označivanje kompetencija u ovoj publikaciji.

Najtoplij pozdrav svima koji će koristiti ovaj dokument na našem zajedničkom profesionalnom putu.

Kathryn O’Riordan,
Association of Childcare Professionals (Irska)

¹ Zbog jasnoće teksta koristićemo muški rod svih relevantnih imenica koje se odnose na odrasle koji rade u oblasti ranog vaspitanja i obrazovanja. Kada se koristi muški rod odnosi se na oba roda.

Uvod

Jednakost i uvažavanje različitosti iz profesionalne perspektive

Sva deca i odrasli imaju pravo da se razvijaju i napreduju u kontekstu koji karakterišu pravičnost i uvažavanje različitosti. Deca, roditelji i profesionalci, bez obzira na rasu, boju kože, pol, jezik, veroispovest, političko ili drugo uverenje, nacionalno, etničko ili socijalno poreklo, imovinsko stanje, onesposobljenost, rođenje ili drugi status, imaju pravo na kvalitetne vaspitno-obrazovne programe oslobođene od diskriminacije (skrivena ili otvorena, individualna ili institucionalna) (član 2. UN-Konvencija o pravima deteta, 1989. god.)

Rad DECET-a i ISSA-e zasniva se na Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima deteta. Obe mreže zastupaju visokokvalitetni vaspitno-obrazovni rad koji uvažava i poštuje različitosti i promoviše jednakost za svako dete. Ova brošura je sačinjena kako bi se naglasila potreba da profesionalne vaspitno-obrazovne zajednice prepoznaju, poštuju i prihvate različitost i jednakost kao deo njihovog profesionalnog angažovanja u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu. DECET i ISSA prepoznaju kompleksnost ovog procesa u okviru koga se aktivno promoviše uvažavanje različitosti i jednakost kao najviši standard.

Imajući u vidu da se praktičari u oblasti ranog vaspitanja i obrazovanja nalaze u različitim fazama ovog procesa, DECET i ISSA su pozvali neke od njih da, popunjavajući upitnik i učestvujući u intervjuu, podele svoje iskustvo i praksu sa drugima. Pitali smo ih šta misle da je važno da bi se potrebe različitih zajednica zadovoljile sa poštovanjem i uvažavanjem, ljubavlju, pažnjom i solidarnošću, uz aktivno preispitivanje diskriminacije i nejednakosti. Istražili smo, dalje, i šta profesionalci misle da je važno za praksu. Naš cilj je bio da na osnovu međunarodnih iskustava i zajedničke stručne perspektive naglasimo, ne samo kompleksnost, već i mogućnosti za rešavanje pitanja različitosti i jednakosti u okviru prakse ranog vaspitanja i obrazovanja. Zanimajući granice država i kontinenta u procesu učenja jednih od drugih, praktičarima iz oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu, u Evropi i šire, pruža se mogućnost da unaprede vaspitno-obrazovni rad.

Na šta mislimo kada pominjemo kompetencije?

Reči imaju različita značenja ili definicije u različitim jezicima i kontekstima. Koncepti kao što su na primer različitost, jednakost, kritička refleksija (razmatranje) su veoma kompleksni. U ovoj brošuri definišemo ove pojmove i posebno obraćamo pažnju na reč *kompetentnost*. Ovde, *kompetentnost* znači posedovati sposobnost pokazivanja profesionalnih kvaliteta. (videti Radne definicije, strana 33.)

Kvalitet vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu zavisi od kompetentnih praktičara kao što su oni koji su doprineli ovoj brošuri. Veoma često, povezujemo pojam „kompetentnost” sa kvalitetima pojedinačnog praktičara, nečim što može da se stekne kroz obučavanje i stručnu pripremu. Teškoća sa ovim pojmom je to što je on dosta uzak. Posebno u kontekstu engleskog jezika gde je „biti kompetentan” (potpuno ljudski atribut) često svedeno na „kompetencije” – serije izolovanih veština i delova znanja koje se očekuje da pojedinci „poseduju” kako bi izvršili određeni zadatak. U ovoj brošuri upotrebljavamo pojam „kompetentnost” u mnogo širem, sistemskom značenju. **On obuhvata pojedince i timove, ustanove u kojima rade i pedagoške i političke sisteme podrške oko njih.** Na nivou pojedinačnog praktičara, biti i ostati „kompetentan” je **kontinuirani proces** koji obuhvata **sposobnost** da se doprinosi i **gradi na** korpusu stručnog **znanja**; steknu praktične i refleksivne veštine i razvije profesionalan **stav**.

Od početka naših diskusija u ovoj radnoj grupi, posmatrali smo „kompetentnost” ne samo iz perspektive pojedinačnih praktičara, već i kroz širu, sistemsku perspektivu. Našu perspektivu podržava skorašnja CoRE studija (CoRE - *Kompetencije potrebne za rad u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu*) koja je pokazala da kvalitet zaposlenih i kvalitet vaspitno-obrazovnih praksi određuju mnogi faktori, uključujući kompetentnost pojedinaca na svim nivoima vaspitno-obrazovnog sistema (praktičari, menadžeri, treneri, kreatori i donosioci politike...) i ceo spektar sistematskih kriterijuma. To uključuje, na primer, dobre radne uslove koji smanjuju fluktuaciju zaposlenih, kontinuiranu pedagošku podršku za dokumentovanje i kritičko razmatranje sopstvene prakse, kao i zajedničko konstruisanje pedagogije u procesu kombinovanja teorije i prakse. Iako je važno posedovati „korpus znanja” i „praktične veštine”, praktičarima i timovima su potrebne i refleksivne kompetencije, jer rade u veoma kompleksnim, nepredvidljivim i raznolikim kontekstima.

Ključni nalaz CoRE studije je da „kompetentnost” u kontekstu vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu mora da se shvati kao karakteristika celokupnog vaspitno-obrazovnog sistema. „Kompetentni sistem” se razvija kroz uzajamne odnose između pojedinaca, timova, ustanova i šireg društveno-političkog konteksta. „Kompetentni sistem” zahteva mogućnosti da se svi zaposleni angažuju u zajedničkom učenju i kritičkoj refleksiji, uključujući i dovoljno vremena za ove aktivnosti.

U ovoj brošuri, opisujemo suštinske kompetencije potrebne za profesionalnu praksu u vaspitno-obrazovnom radu po pitanjima različitosti i jednakosti, sugerišemo detaljnije kriterijume za njihovu realizaciju u praksi i ilustrujemo naše sugestije citatima koje su pružili praktičari.

Da li nam je potrebno specifično znanje i kompetencije za rad na pitanjima različitosti i jednakosti?

Praktičari ponekad smatraju da su pitanja različitosti i jednakosti relevantna samo kada se govori o radu sa novim zajednicama i kulturama. U ovoj brošuri različitost i jednakost posmatramo kao relevantne za različitost u društvu, njegov većinski i manjinski deo i kao direktno povezane sa individualnim i grupnim identitetima.

Kada praktičari počnu da rade sa decom i roditeljima iz različitih kultura, različitog porekla i sposobnosti, mogu osetiti nesigurnost, kulturni šok, strah i neugodnost. Oni mogu da pomisle da nisu adekvatno pripremljeni, da im nedostaje određeno znanje, veštine i kompetencije kako bi na adekvatan način reagovali u takvim situacijama. Ili možda misle da im uopšte nisu potrebne nove veštine ili kompetencije. Oni tretiraju „sve ljude na isti način” i sa tim samo treba „izaći na kraj”. Obe situacije se dešavaju u svakodnevnoj praksi. Čak i praktičari koji zajedno rade mogu da imaju promenljiva gledišta o tome na koji način se treba baviti pitanjima raličitosti i jednakosti.

Primeri:

- Kada vrtić primi dete sa smetnjama i razvoju i njegovu porodicu, praktičari često misle da im je potrebno vrlo specifično medicinsko znanje i veštine kako bi se na adekvatan način bavili potrebama tog deteta i obezbedili mu dodatnu obrazovnu podršku.
- Ako predškolska ustanova želi da organizuje trening o interkulturalnim temama, zaposleni mogu da misle da je od suštinske važnosti da uče o novim kulturama i onome što se smatra problematičnim pitanjima određene kulture ili veroispovesti. Ili možda misle da interkulturalni trening treba da bude fokusiran na to kako zajednice, kao što su romska ili nomadska zajednica Irske, treba da se prilagode i uklope u društvo. Oni mogu da smatraju da je za te zajednice to najbolja opcija na duge staze.
- Ukoliko se pojave sporna pitanja u vezi sa rodnom igrom, neki praktičari misle da je bavljenje pitanjem roda veći društveni problem. Oni mogu da misle da u vrtiću ne može ništa da se uradi povodom toga, jer roditelji imaju sopstvene stavove o takvim stvarima (u nekim porodicama se, na primer, ne odobrava da se dečaci oblače u haljine kada se igraju).

Ovi primeri navode na pitanje da li je potrebno da praktičari steknu posebna znanja, veštine i kompetencije u vezi sa pitanjima različitosti i jednakosti, kao deo njihovog profesionalnog razvoja. Ono što znamo je da se informacije o različitosti i jednakosti često posmatraju kao „stručno” ili „specijalizovano” znanje o datoj temi. Praktičari u vaspitno-obrazovnoj sredini često mogu da se oseće kao da su nedovoljno spremni ili da im nešto nedostaje i zbog toga im je potrebna podrška specijaliste za određenu oblast. U stvarnosti, prilikom pružanju vaspitno-obrazovnih usluga, praktičari se bave raznolikim pitanjima, porodicama i zajednicama svaki dan; zbog toga je naše mišljenje da između prebacivanja odgovornosti spoljašnjim stručnjacima ili jednostavnog ignorisanja pitanja, možemo da nađemo prostor za razvijanje kompetencija..

Prepoznajući da praktičari mogu da budu zbunjeni ili da se osećaju nesigurno kada se bave pitanjima različitosti i jednakosti na njihovom novom putovanju u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu, želeli smo da saznamo šta o tome misle iskusni praktičari. Da li veruju da postoji potreba za posebnim znanjem i kompetencijama kako bi se radilo u kontekstu različitosti i inkluzije? Njihova mišljenja su data ovde.

Šta praktičari misle?

Kroz upitnike i intervju, sprovedene sa iskusnim praktičarima, prikupili smo njihova razmatranja i mišljenja o radu po pitanju različitosti i jednakosti. Saznali smo da praktičari prepoznaju potrebu za kompetencijama koje generalno iskazuju uvažavanje prema svoj deci i porodicima i dobroj praksi. Međutim, pričali su, takođe, i o potrebi za posebnim znanjem koje je relevantno za njihov kontekst i ne obavezno dato od strane "stručnjaka".

Praktičari sa kojima smo pričali rade u različitim zemljama, drugačijim političkim, društvenim, ekonomskim i kulturnim kontekstima i raznolikim radnim uslovima. Bez obzira na ove okolnosti i njihove različite kvalifikacije, porekla i identitete, oni su naznačili sledeće fundamentalne i suštinske kompetencije koje su potrebne praktičarima koji se bave vaspitno-obrazovnim radom u kontekstu različitosti i jednakosti:

- **volja da se prihvati različitost u društvu i uvažavanje drugih načina postojanja**
- **ne osuđivati**
- **posedovati otvorena shvatanja**
- **gajiti empatiju i razumevanje**
- **pokazivati fleksibilnost i prilagodljivost**
- **biti senzitivnan (svestan potreba deteta i roditelja) i responsivan (preduzimati akciju u skladu sa tim)**
- **podržavati razvijanje osećaja pripadanja**
- **biti entuzijastičan: biti angažovan i motivisan**
- **biti kreativan radi pronalazjenja alternativnih rešenja i pristupa**
- **pokazivati toplinu i ljubav.**

Ove kompetencije predstavljaju osnovu i preduslove za visokokvalitetnu praksu i profesionalno angažovanje. Podrazumeva se da je za rad u raznovrsnom kontekstu od vitalne važnosti postojanje toplog i empatičnog profesionalnog stava. Međutim, pitanje je: da li možemo reći da je empatičan stav važniji od savladavanja posebnih znanja ili veština? Praktičari sa kojima smo razgovarali su se, izgleda, više fokusirali na kvalitet definisan kroz vrednosti i stavove, nego na praktične veštine. Ovo je nešto na šta treba obratiti posebnu pažnju i što ne treba uzimati zdravo za gotovo. Sa druge strane, možda tu postoji još neka poruka: činjenica da praktičari stalno govore o ovim kvalitetima može da znači da oni predstavljaju konstantan izazov, čak i za iskusne profesionalce.

Izazov je predstavljao i proces sačinjavanja ove brošure, proces koji je i sam jedna zajednička konstrukcija. Prikupili smo gledišta praktičara, diskutovali smo o nalazima u okviru radne grupe, koristili istraživanje o profesionalizmu u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu, kao i DECET i ISSA okvire rada. Često smo raspravljali o sličnoj² dilemi na koju nailaze praktičari: da li su kompetencije koje su potrebne za rad na pitanjima različitosti i jednakosti u ranom detinjstvu *generičke* ili *specijalizovane*? Da li je empatičan, zainteresovan, uvažavajući i uopšteno profesionalan stav važniji od *specijalizovanog znanja*? Praktičari u našoj studiji snažno sugerišu da je kombinacija oba od suštinske važnosti. Mi se sa njima slažemo.

² Moss, P. (2008). The democratic and reflective professional: rethinking and reforming the early years workforce/Demokratski i reflektivni profesionalac: ponovno razmatranje i reformisanje radnika/ca iz oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu . In L. Miller & C. Cable (Eds.), Professionalism in the Early Years/Profesionalizam u vaspitno-obrazovnoj oblasti (pp./strane 121-130). Hodder: Arnold.

Urban, M. (2008). Dealing with uncertainty: challenges and possibilities for the early childhood profession./Kako se nositi sa neizvesnošću: izazovi i mogućnosti za vaspitno-obrazovnu profesiju European Early Childhood Education Research Journal, 16(2), 135-152.

Peeters, J. & Vandebroek, M. (2011). Child care practitioners and the Process of professionalization./Praktičari/ke u vaspitanju i obrazovanju i proces profesionalizacije In L. Miller & C. Cable (Eds.), Professionalization and Management in the Early Years/Profesionalizacija i upravljanje u oblasti vaspitanja i obrazovanja (pp./strane62-74). London.

Čemu teže DECET i ISSA?

DECET mreža se zalaže za vaspitanje i obrazovanje u ranom detinjstvu i vaspitno-obrazovne programe i zajednice gde svi:

- **poseduju osećaj pripadanja**
- **bivaju osnaženi da razviju različite aspekte svog identiteta**
- **mogu da uče jedni od drugih uprkos kulturnim i drugim granicama**
- **mogu da učestvuju kao aktivni građanini**
- **aktivno reaguju na predrasude koristeći otvorenu komunikaciju i volju za razvojem**
- **rade zajedno na preispitivanju institucionalizovanih formi predrasuda i diskriminacije.**

ISSA mreža pruža podršku profesionalnim zajednicama radi razvijanja snažnog civilnog društva koje utiče i pomaže donosiocima odluka da:

- **pruže visokokvalitetne vaspitno-obrazovne programe za svu decu od rođenja do osnovne škole (od rođenja do 10. godine starosti), sa fokusom na najsiromašnije i one koji su u najnepovoljnijem položaju**
- **obezbede veće učešće porodice i zajednice u dečijem razvoju i učenju**
- **osiguraju socijalnu inkluziju i uvažavanje različitosti.**

Kompetencije koje su predstavljene u ovom dokumentu, iako su izvedene iz radnih okvira DECET i ISSA, su takođe sačinjene i na osnovu toga šta praktičari misle da je važno kada se u praksi bave pitanjima različitosti i jednakosti.

Na koji način možete da koristite ovaj dokument?

Ova brošura ne nudi standardnu listu kompetencija koje praktičari treba da steknu kako bi radili u kontekstu koji odlikuje različitost i inkluzija. Umesto toga želimo da predstavimo ovu brošuru kao dinamičan dokument koji je otvoren za diskusiju i kritičko preispitivanje. Pozivamo vas da ga koristite kao sredstvo za podsticanje pitanja koja su od značaja za preispitivanje i istraživanje ideja, kompetencija, ličnih iskustava i primera dobre prakse u vašem okruženju.

Ova brošura se može koristiti:

- za angažovanje u timskim diskusijama u predškolskim ustanovama (jasle, vrtić), privatnim vrtićima i drugim mestima gde se organizovano radi sa decom ranog uzrasta,
- kao podrška stručnom usavršavanju, bazičnom obrazovanju, kao instrument za razvijanje kritičke refleksije na temu njihove profesionalne uloge u vezi sa pitanjima različitosti i jednakosti. S druge strane, ova brošura može da bude od pomoći ustanovama za razvijanje plana profesionalnog usavršavanja,
- za informisanje zainteresovanih kreatora politika i donosioca odluka, akademskih aktera, praktičara i roditelja o tome na koji način se može baviti profesionalnošću u vaspitno-obrazovnom sektoru, sa fokusom na pitanjima različitosti i jednakosti. Ova brošura je takođe relevantna za situacije koje su u vezi sa socijalnom negom/brigom i edukacijom,
- da inspiriše praktičare, edukatore, pedagoge, nastavnike i vaspitače u praksi.

Ova brošura je sačinjena u skladu sa načelima DECET-a i misijom ISSA-e. Za referencu, molimo vas da vidite brošuru DECET-a *'Making Sense of Good Practice'/Osmišljavanje dobre prakse* (www.decet.org/makingsenseofgoodpractice) i ISSA-in dokument *'Competent Educators of the 21st Century: ISSA Principles of Quality Pedagogy'./Kompetentni Vaspitači/učitelji 21. veka: ISSA principi kvalitetne pedagogije* (www.issa.nl/resources)

Rad na stvaranju društvene promene

Kompetencija

1

Praktičari:

- su svesni da su predškolske ustanove (jaslice, vrtići) autentično povezane sa širim društvenim kontekstom. Interakcije i odnosi koji postoje u ustanovi odraz su zbivnja u široj zajednici.
- shvataju da se društvo stalno razvija i menja. Deca, roditelji i zaposleni u predškolskoj ustanovi, kao i same predškolske ustanove su „proizvod“ društva i lokalnih sredina iz kojih potiču/ u kojima su smešteni. Dakle, praktičari ne mogu da budu statični ili nepromenjivi. Oni treba da budu svesni i odgovorni tj. da kontinuirano prilagođavaju svoju praksu uočenim promenama u porodici i društvu. Ovo je trajan proces koji se zapravo nikada ne završava.
- prepoznaju činjenicu da neka deca, roditelji i kolege nemaju ista prava kao drugi, da društvo nema sluha za njihove probleme i da se suočavaju sa diskriminacijom. Profesionalci koji rade u vaspitno-obrazovnom sektoru svesno rade na tome da kreiraju uslove u kojima svako ima pravo da bude saslušan i bude tretiran sa uvažavanjem, priznavanjem, solidarnošću, brigom i da zna da pripada.
- osećaju se sigurno kad uvode i isprobavaju novu praksu i ideje.

„Suština našeg posla je da budemo neumorni, odvažni, preduzimljivi, dinamični i radoznali u realizaciji svakodnevne prakse. Čak i više od toga, mi cenimo i uključujemo nove načine rada.” (Španija)

„Edukatori su otvoreni za promene u smislu prilagođavanja i učenja, dok se populacija obuhvaćena predškolskom ustanovom/vrtićem kontinuirano menja.” (Meksiko)

„Za mene, kao edukatorku, je važno senzibilisati širu zajednicu u smislu prava i potreba porodica koje žive u zajednicama koje su u nepovoljnom položaju. Nephodno je aktivirati se i baviti se ljudskim pravima radi rešavanja problema. U isto vreme to treba da uradimo uz poštovanje privatnosti svake porodice i samo u slučaju ako porodica da svoj pristanak.” (Srbija)

„Mi treba da budemo dovoljno hrabri da preispitujemo sopstvena gledišta i praksu. Dok to radimo treba da razmatramo ulogu koju vrtić ima u društvu. Takođe treba da budemo svesni važnosti jednakih šansi za svako dete i porodicu i na koji način mi to shvatamo i realizujemo u našoj praksi.” (Francuska)

„Profesionalci koji rade na pitanjima različitosti treba da poseduju svest o moći i privilegijama koje ima dominantna grupa i teškoćama na koje nailaze neke manjske grupe u društvu. Treba da razumemo kakve to posledice ima po mogućnosti koje imaju određene grupe, kao i na njihovo iskustvo.” (Irska)

„Nephodno je da praktičari budu u stalnoj potrazi za inovacijama, kao i njihovi stvaraoci u predškolskoj ustanovi i lokalnom društvu.” (Maroko)

„Ukoliko radimo sa decom iz nomadskih³ zajednica, ja se trudim da naučim ono što njihova porodica odabere da ponudi iz njihove kulture. Od vitalne je važnosti da posedujete sposobnost da promenite mišljenje i prihvatite nova gledišta.” (Irska)

„U nekim slučajevima (na primer, ako roditelj govori drugi jezik, a ne dominantan jezik sredine), mi kao profesionalci treba da se zalažemo za to da roditelji dobiju pomoć kako bi imali pristup odgovarajućim uslugama na koje imaju pravo.” (Škotska)

„Mislim da je važno razmatrati kako društvo utiče na životne okolnosti roditelja; što znači da treba prepoznati da situacija u kojoj se neki roditelji nalaze nije uvek povezana sa njihovom odgovornošću. Društvena angažovanost u smislu volje za prevazilaženjem postojećih društvenih pojava (na primer diskriminacije) je nephodan pristup u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu.” (Belgija)

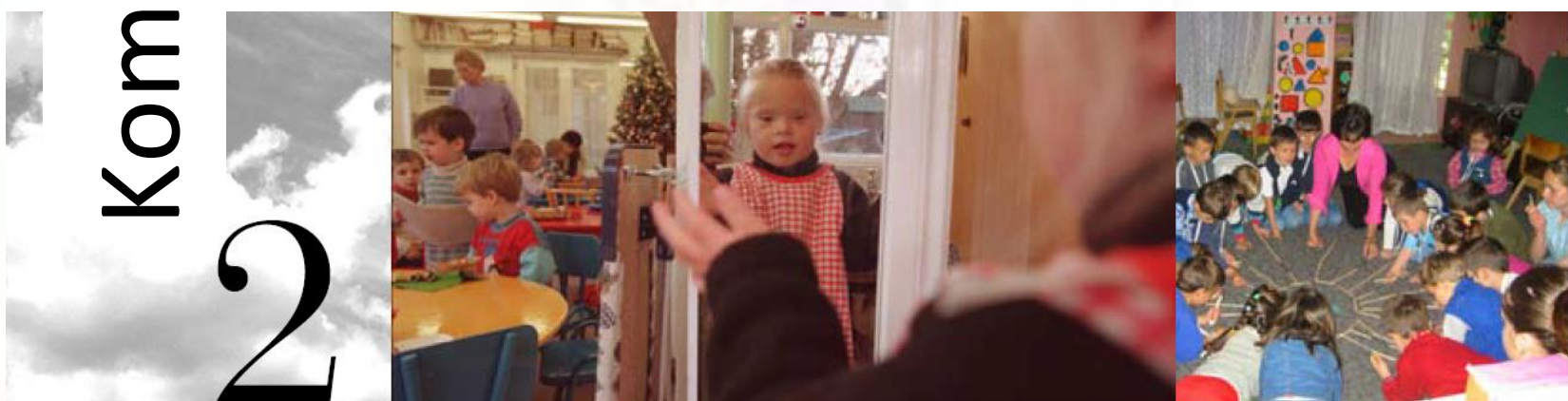
„Misija vrtića i tima zaposlenih treba da uzima u obzir društvena kretanja i promene koje utiču na porodice u kojima deca rastu.” (Francuska)

³ Travellers

Otvorena komunikacija i dijalog

Kompetencija

2

Praktičari:

- razvijaju i unapređuju svoju praksu koristeći otvorenu komunikaciju i dijalog. Prepoznajući izazove, praktičari učestvuju u dvosmernom procesu u okviru kojeg svi (deca, roditelji, zaposleni) imaju pravo da iskazuju svoje ideje i osećanja. Praktičari, svojim gledištima ili ekspertizom, ne dominiraju dijalogom, već ga neguju, pokreću ga i slušaju šta drugi imaju da kažu.
- pomažu dijalog koristeći aktivno slušanje, bez predrasuda. Praktičari se trude da postavljaju prikladna i relevantna pitanja i ne plaše se izazovnih odgovora.
- stvaraju bezbedno okruženje u kome se svako oseća slobodno da podeli svoje gledišta i mišljenja i da doprinese razvoju vaspitno obrazovne prakse. Praktičari prepoznaju potrebu za poverenjem i umeju da izgrade to poverenje stvaranjem osećaja sigurnosti u interakcijama.
- su svesni da neka deca i roditelji nemaju priliku da se njihov glas čuje u društvu i da zbog toga retko učestvuju u ravnopravnom dijalogu, koji odlikuje uvažavanje. Praktičari svesno preuzimaju inicijativu kako bi se omogućila trajna razmena. Neka deca i roditelji neće prirodno težiti da iskažu šta žele, zbog njihovog kulturnog konteksta/okolnosti ili zbog njihovog prethodnog iskustva u društvu.
- uzimaju u obzir da u dijalogu nisu bitne samo reči i prilagođavaju se kako bi mogli da komuniciraju i na neverbalni način.

„Trudim se da saslušam i da odvojim dovoljno vremena da razumem ljude. Dakle, želim da naučim alternativne načine komuniciranja i zato pitam višejezične kolege, kolegice i roditelje da mi pomognu u mojoj komunikaciji sa decom i roditeljima.” (Francuska)

„Radoznalost može da bude pozitivna, ali ona ima svoje granice. Kada upoznam izbeglice, u početku biram „čekajući” pristup. Ukoliko ljudi žele da ispričaju svoju priču, ispričaće je. Ovo važi za sve situacije. Osim toga, možete nešto da uradite samo onda kada su roditelji sa tim saglasni.” (Belgija)

„Praktičari koji rade sa decom kojoj je potrebna dodatna podrška treba da se angažuju u stvaranju dijaloga sa roditeljima i drugim praktičarima kako bi uvideli najbolje načine da pomognu razvoj svakog pojedinačnog deteta. Vrlo je važno misliti na dečija prava nasuprot potreba i osećati se sigurno da bi doveli u pitanje « model deficita ». Praktičar mora da se oseća dovoljno samopouzdana da bi preuzeo ulogu zaštitnika prava deteta.” (Engleska)

„Otvorenost prema deci, roditeljima, kolegama i kolegicama različitog porekla (npr. kulturnog, društveno-ekonomskog) je izuzetno važna ; ne treba da se plašimo onoga što ne razumemo.” (Srbija)

„Ukoliko radimo sa porodicama u kojima su roditelji razvedeni, neophodno je raditi i razgovarati sa oba roditelja kako bi se na adekvatan način zadovoljavale potrebe deteta. Ja održavam određenu ravnotežu između ličnog angažovanja i održavanja lične distance i izbegavam ogovaranje ili davanje negativnih komentara o drugom roditelju ili bilo kom roditelju.” (Francuska)

„Mi u našem timu diskutujemo o mnogim situacijama vezanim za decu i porodicu. Razmatramo zajedničke karakteristike i razlike između svakog deteta i porodice. Na primer, na Dan majki, predložili smo Robertu, koji ima dve majke, da napravi dva poklona, po jedan za svaku mamu.” (Holandija)

„Preuzimam inicijativu i uvek se trudim da komuniciram sa roditeljima na razumljiv način. U početku, tražim najbolji način da ostvarim kontakt sa roditeljima. Ovo može da zahteva dosta kreativnosti u komunikaciji. To nije nešto što se može pronaći u knjigama; ti to jednostavno moraš da uradiš. Nema veze ako jezik koji koristiš nije perfektan.” (Belgija)

„Ponekad, na primer, porodice iz nomadske zajednice ne žele da se identitet njihove dece otkriva u okruženju. Odvajanje vremena kako bi se istražilo i podržalo njihovo shvatanje u vezi sa tim zašto i na koji način pružati podršku identitetu deteta, višestruko je korisno. Ponekad to oduzima dosta vremena i uveravanja zato što se njihovi roditelji plaše da će im dete biti izdvojeno i diskriminisano u vrtiću.” (Irska)

„Moje mišljenje je da je važno stvarati prostore gde se roditelji osećaju dobrodošlo i bezbedno. Pozivanjem roditelja da učestvuju u vrtiću i zajedničkim deljenjem stvari, vi stvarate mogućnost za pravi dijalog sa roditeljima.” (Belgija)

„Uvek treba da budete otvoreni i da pokušate da otkrijete zašto roditelji ne saraduju sa vrtićem, ne postavljaju pitanja ili ne razgovaraju o problemima. Ukoliko ste bili ugnjetavani i diskriminisani u društvu teško je verovati dominantnoj grupi. Stvaranje poverenja je suština svega; pomaže vam kao praktičaru da osigurate da se glas dece iz marginalizovanih grupa čuje i da budu prihvaćena u vašem vrtiću.” (Irska)

Kritička refleksija: istraživanje kompleksnih pitanja iz različitih perspektiva

Praktičari:

- shvataju da svako dete, roditelj i kolega imaju svoju prošlost i iskustva, norme i vrednosti. Oni su svesni da i porodice, isto tako, imaju različita uverenja, ideje i pristupe situacijama i to poštuju.
- su svesni kako njihova sopstvena iskustva, norme i stavovi utiču na to kako pružaju vaspitno-obrazovne usluge. Zato su praktičari u mogućnosti da „kritički” razmatraju (pogledati Radne definicije) kako njihovo poreklo i perspektive utiču na način na koji posmatraju, prihvataju i rade sa ljudima iz raznolikih kulturnih okruženja i različitog porekla.
- znaju kako da izgrade empatične odnose sa decom, roditeljima i kolegama. Kroz lično preispitivanje oni uče da razumeju i uvažavaju osećanja, potrebe i mišljenja drugih, čak i ako su u konfliktu sa njihovim vrednostima i ne slažu sa iskazanim gledištima.
- pokazuju iskreno interesovanje za perspektive drugih, poštujući istovremeno njihovu privatnost. Oni aktivno traže tuđe mišljenje i istražuju različita gledišta kako bi unapredili svoju praksu.

„Kao profesionalac morate da se zapitate o dubljim značenjima u životu i istražujete šta to govori o vama kao osobi, a zatim i o drugima.” (Holandija)

„Za praktičare je korisno da budu upoznati sa statusom azilanata ili izbeglica u Irskoj: da poseduju empatiju i svest o stresu i teškoćama na koje nailaze porodice u novoj kulturi, suočene sa novim jezikom. Takođe je važno posedovati osetljivost, zbog činjenice da su udaljeni od svoje proširene porodice, kako bi se radilo u atmosferi poštovanja, uvažavanja i solidarnosti sa ljudima.” (Irska)

„Kada radite sa mešovitim porodicama, korisno je da posedujete znanje iz oblasti zakonskih regulativa, roditeljskih prava, prava zakonskog starateljstva i posebno da budete informisani o porodičnoj situaciji.” (Francuska)

„Poznata mi je činjenica da su društvene mreže za samohrane majke često ograničene. Kao praktičarka, pokušavam da utvrdim da li je neka majka u takvoj situaciji i zatim nudim informacije i podršku.” (Belgija)

„Od vitalne je važnosti da znamo zašto radimo određene stvari i još više, da stavljamo dobrobit svakog deteta u fokus našeg razmišljanja. Na taj način produbljujemo sopstvene veštine i znanje, naš profesionalizam i kontinuirano prilagođavamo naše metode rada.” (Francuska)

„Mislim da je u procesu obučavanja budućih profesionalaca potrebno obratiti pažnju na sledeće uputstvo: više ne znaš nego što znaš. U našoj profesiji ništa nije crno ili belo, što naglašava potrebu za radoznalošću. Bez brzog ocenjivanja! Namera i efekat svake akcije su važni.” (Holandija)

„Mislim da su ove oblasti, seksualne orijentacije i roda. još izazovnije zato što nije posvećivano dovoljno pažnje istraživanju naših stavova i neizgovorenih vrednosti; imam utisak da ove oblasti stvarno stavljaju zaposlene „na probu” kada je u pitanju diskusija o njima. Čini se da te teme izazivaju osećaje neprijatnosti, teško je biti otvoren u grupi, jer mogu delovati prilično lično.” (Irska)

„U cilju stvaranja otvorene i temeljne komunikacije i sa roditeljima i sa timom, naučila sam kako da kažem ono što zapravo mislim sa uvažavanjem. To važi za sve, i pozitivne situacije i kompleksnije stvari.” (Belgija)

„OK, prihvatila bih istopolne roditelje, ali se plašim da bi moja tradicija i način vaspitanja uticali na moje ponašanje. Morali bismo da pričamo puno kao tim kako bismo podelili osećanja i predrasude i istražili kako se svi osećamo u vezi sa pitanjem istopolnih roditelja.” (Srbija)

„Ja dolazim iz porodice koja je bila u nepovoljnom položaju. Na timskim sastancima koristim svoje iskustvo da započnem diskusiju sa kolegama i koleginicama o tome kako je nositi se sa situacijama koje uključuju porodice koje su u nepovoljnom položaju. Na primer, kada roditelji „zaborave” da donesu pelene, razmotrim dublje njihovu situaciju i pozovem članove i članice tima da gledaju “dalje” od pelena.” (Belgija)

Učenje kroz proces sukobljavanja mišljenja

Praktičari:

- su svesni da neslaganja predstavljaju prirodan deo života i da mogu lako da se dogode kada se sretnu ljudi različitog porekla.
- se ne plaše neslaganja, mogu da upravljaju tom situacijom na konstruktivan način, mogu da ne primaju na ličan način gledište sa kojim se ne slažu. Kada se praktičari suočavaju sa situacijama, normama i vrednostima koje su im nove i nepoznate, oni prepoznaju izazov, ali mogu da se uzdrže od neprijateljske reakcije ili od reakcije koja dolazi iz frustracije zbog susreta sa nepoznatim. Kao profesionalci, oni se na konstruktivan način suočavaju sa nejasnoćama i nepoznanicama.
- shvataju da se, kada je u pitanju konfrontacija, ne radi o tome ko je u pravu a ko nije, već traže zajedničko razumevanje kako bi mogli da postignu kompromise i zajednički dogovore rešenja.
- kada su suočeni sa sopstvenim snažnim emocijama, mogu da podele svoja osećanja i razmotre svoje reakcije sa kolegama, kolegamicama i timom, bez straha od posledica.
- poznaju svoja ograničenja i snage. Humor i samosvest su važni kvaliteti u svakoj radnoj situaciji. Praktičari znaju da ne treba da shvataju sebe suviše ozbiljno.
- znaju da nemaju sve odgovore.
- vrednuju neslaganja/proces sukobljavanja mišljenja kao prilike za učenje radi unapređenja prakse.

„Dobra komunikacija sa decom, roditeljima i kolegama znači biti u stanju da slušate i govorite; da se lako snalazite sa rečima i posedujete kapacitet za pregovaranje.”
(Meksiko)

„Ja počinjem od iskazivanja poštovanja prema tome šta svaka osoba može da ponudi i obezbeđujem da svačija uloga bude vrednovana. Volja da se sasluša i otvorenost za diskusiju o pitanjima koja iskrsnu, su od krucijalne važnosti.” (Irska)

„Radi promovisanja učešća očeva i vaspitača u vaspitno-obrazovnoj sredini u kojoj dominira ženski pol, potrebni su nam praktičari koji su voljni da sačuvaju svoj smisao za humor. Potrebni su nam praktičari “debelokožci” koji mogu da prihvate da njihov trud nekada ne rezultira uspehom ili onim što su očekivali.” (Škotska)

„Ponekad porodice misle da se nad njima vrši diskriminacija zbog njihovog porekla ili kulture čak i kada to zapravo nije slučaj. Ovo može da izazove konflikt. Povećati svest o različitosti i uključiti ih u izradu i razvoj misije i strategije vaše ustanove od suštinske je važnosti. Proveravanjem u kojoj meri su vaše procedure za upis usklađene sa pravom na jednaku dostupnost programa/servisa osiguraćete se da slučajno ne dođe do diskriminisanja porodice koja pokušava da upiše dete u vaš vrtić.” (Irska)

„U radu sa porodicama-različitog porekla i/ili iz različitih kultura moram da stavim stvari u perspektivu. To zahteva istrajnost.” (Belgija)

„Ponekad zaposleni ne žele da diskutuju o pitanju različitosti zbog straha da ne pokažu neke lične predrasude. Oni smatraju da takva diskusija može da ugrozi njihovu poslovnu poziciju ili izazove da drugi zaposleni budu prema njima kritički nastrojeni.” (Irska)

„Neophodno je razmišljati i doći do jasne percepcije o tome šta može suštinski da se menja, a šta ne. Zdrava ravnoteža između ličnog angažmana i profesionalne distance je moj profesionalni stav; na taj način uvek mogu da ostanem mirna i da analiziram rizike pre nego što nešto preduzmem.” (Španija)

Zajedničko konstruisanje nove prakse i znanja sa decom, roditeljima i kolegama/ koleginicama

Praktičari:

- mogu da budu istraživači. Tražeći zajedničko razumevanje i kompromise kroz dijalog sa decom, roditeljima i drugim kolegama, praktičari stalno razvijaju svoju praksu. Povrh toga, tako su više i u mogućnosti da razmenjuju stečeno znanje.
- su svesni da znanje ne dolazi samo iz knjiga. Praktičari su sposobni da konstruišu nove načine rada kombinovanjem znanja nastalog u radu sa decom, roditeljima, kolegama, sa socio-pedagoškim, psihološkim, antropološkim, ekonomskim, političkim i znanjem o zaštiti sredine, stečenim kroz literaturu ili stručne obuke.
- su voljni da daju roditeljima, deci, i ostalim zaposlenima šansu da javno iskažu svoje ideje
- znaju da način na koji zapadne zemlje sagledavaju rano detinjstvo nije jedino viđenje detinjstva u svetu rastuće globalizacije.
- su voljni da uče od dece, roditelja, kolega i šire zajednice.
- se oslanjaju na uključenost drugih u razvijanju nove prakse, u kojoj se svako oseća uvažanim i poštovanim učesnikom procesa. Zajedničko konstruisanje (co-constructing) novog znanja i unapređenje prakse nije samostalna aktivnost.
- mogu da se nose sa neizvesnošću. Oni se osećaju ugodno i sigurno, istražujući nepoznate puteve i znaju da proces može da dovede do nečeg vrednog.

„Pitamo roditelje koje nadimke ili nazive iz milošte koriste za dete. Trudimo se najbolje što možemo da kažemo te reči na maternjem jeziku deteta kako bi čulo poznate zvuke kada je sa nama. Takođe tražimo sadržaje koji su poznati detetu, kao što je muzika iz njihove zemlje. Veoma je važno, da se dete podrži u prilagođavanju i da oseti da pripada.” (Belgija)

„Pre svega, svesna sam da u svom radu sa roditeljima i decom nemam sve odgovore. Znam da u saradnji sa roditeljima i decom treba da izgradim najprikladniju praksu tako da postoji uvažavanje za različite perspektive.” (Engleska)

„Radi promovisanja učešća očeva i vaspitača muškog pola u vaspitno-obrazovnoj sredini u kojoj dominira ženski pol, od suštinske je važnosti da budete fleksibilni i voljni da isprobate alternativne metode.” (Škotska)

Kada radim sa decom koja imaju posebne zahteve, ja preko roditelja upoznajem identitet deteta kako bih što bolje i što adekvatnije podržala njegove potrebe, (Irska)

„Ja mislim da su praktičari kreativni i imaju energiju za iznalaženje kompromisa. Na primer, jedno dete je zahtevalo da ga drže sve vreme u rukama. To nije uvek praktično u vrtiću. Posle nekoliko razgovora sa roditeljima, došli smo do ideje da namestimo viseću kolevku tako da je detetu bilo udobno i bezbedno.” (Belgija)

„Promenila sam praksu zahvaljujući tome što sam radila zajedno sa pedagoškim asistentom (asistent za rad sa romskom decom). Najveća promena je da sam počela da slušam i čujem pre nego što donesem odluku ili brzopleto donesem sud. Sada vidim da ne želimo uvek da vidimo važne stvari oko nas.” (Srbija)

„Shvatila sam da nisam prepoznavala kvalitete i znanje deteta iz nomadske zajednice. Njegovo iskustvo nije bilo predstavljeno u vrtiću. Onda smo napravili Porodični zid pa su druga deca videla njegove konje, on je počeo da imenuje različite vrste konja i da deli svoje znanje sa vršnjacima. Promenila sam okruženje kako bi osigurala da su njegova interesovanja vidna i kako bi mogao da se iskaže.” (Irska)

„Intezivna saradnja sa roditeljima počinje sa ulaznom procedurom kada nam roditelji pokazuju kako se nose sa važnim pitanjima za njihovo dete. Ranije smo samo objašnjavali roditeljima kako mi radimo u vrtiću, danas pitamo roditelje: kako vi želite da se brinemo o vašem detetu?” (Belgija)

Šta kažu praktičari...

Baviti se vaspitanjem i obrazovanjem dece ranog uzrasta je profesija puna izazova i priznanja u isto vreme. Praktičari koji su doprineli ovoj brošuri su izdvojili dileme, izazove, priznanja i radosti koje doživljavaju u radu sa decom i roditeljima dok podržavaju različitost i kompleksnost porodica iz kojih deca dolaze. Takođe, kroz intervjuje koji su sa njima vođeni, praktičari su iskazali svoje snove i vizije o svom poslu.

Naše nade i snovi

- Dete uvek treba da bude u fokusu.
- Osećati ljubav prema radu sa decom i roditeljima.
- Izuzetna posvećenost/strast prema poslu.
- Radoznalost i glad za znanjem.
- Vizija budućeg društva.
- Praktičar treba da bude ponosan na ovaj važan posao.
- Empatija je od vitalne važnosti.
- Društveni angažman je važan da bi se preispitala pitanja moći
- Biti aktivista: spreman za pokretanje akcije
- Razvijanje demokratske svesti
- Učiniti da se svačiji glas čuje
- Biti entuzijasta: idealista
- Kada se profesionalci tretiraju sa uvažavanjem oni počnu da veruju da mogu da pokrenu promenu

„Kao profesionalka vidim sebe kao dečijeg izaslanika i nadam se da svi profesionalci i profesionalke vide sebe u toj ulozi.” (Holandija)

„Morate da volite posao, rad sa decom, roditeljima i lokalnom zajednicom. Često razmišljam o značajnoj ulozi koju imamo u životu deteta i pitam se kako da uradimo još više, da damo veći doprinos.” (Belgija)

„Kao praktičar možete da steknete puno znanja i veština u školi. Ali i dalje treba da ih integrišete u sebe i stvarno verujete u njih kako biste bili profesionalac.” (Belgija)

„Želim da vidim promene u našoj profesiji. Želim da vidim različitost i jednakost kao integralne delove edukacije i pre i tokom rada. Mnogi praktičari i dalje ne razumeju da moć i diskriminacija negativno utiču na živote dece i da je njihova uloga da vaspitanjem i obrazovanjem dece u ranom detinjstvu pruže podršku razvoju društva u celini.” (Irska)

„Mislim da je važno za praktičare da nikada ne prestanu da žele da uče.” (Maroko)

„Nadam se da će drugi profesionalci otkriti i prepoznati bogatstvo različitosti i to videti kao priliku za razvijanje demokratskih načela u široj populaciji.” (Španija)

„U mom iskustvu, pošto radim u različitim okruženjima, otvorena sam za različitost i vrata su se otvarala i za mene. Ako niste otvoreni za različitu decu i porodice, ne možete zaista da napredujete u svom radu.” (Belgija)

„Neophodno je radu sa decom ranog uzrasta obezbediti dostojanstvo koje zaslužuje, prepoznati ga kao profesiju.” (Španija)

„Za profesionalca je važno da bude entuzijastičan kada radi sa porodicama i zajednicama iz defavorizovanih sredina; da bude idealista.” (Holandija)

„Kao profesionalka želim da se osetim kao deo zajednice i okruženja u kojem radim. Želim da budem angažovana i da težim ka jasnom cilju: podrška i unapređenje pozitivnog razvoja dece kao doprinos razvoju celokupne zajednice.” (Španija)

Izazovi

- Ne plašite se da pravite greške
- Budite hrabri da zatražite ličnu pomoć, a ne samo pomoć vezanu za posao
- Naučite kako da dovedete u pitanje moć snažnih tradicionalnih-dominantnih vrednosti
- Usvojite pravu profesionalnu ravnotežu između lične angažovanosti i održavanja profesionalne distance sa roditeljima
- Naučite kako da očuvate vaš profesionalni identitet, dok u isto vreme odajete priznanje doprinosima roditelja
- Ugradite samopouzdanje u svoj kapacitet i moć da utičete na stvari
- Shvatite kada treba da intervenišete, a ne da se uplicete/mešate
- Nosite se sa osećanjima bespomoćnosti, straha, usamljenosti, besa
- Naučite kako da definišete šta je ispravno a šta pogrešno i šta treba razviti kod dece i roditelja. Konfuzija je prisutna: poremećen sistem vrednosti
- Ispunite visoka očekivanja koje pred vas postavljaju struka, zakon i obrazovne politike
- Otkrijte kako da se osećate dovoljno sigurno da bi smeli da budete nesigurni
- Pokažite empatiju umesto sažaljenja
- Otkrijte kako da konstruktivno dovedite u pitanje diskriminaciju i predrasude
- Prevaziđite strah od postavljanja pogrešnog pitanja; važno je da postavljate pitanja
- Osigurajte da da svako dete dobije podršku za svoj identitet
- Preispitajte svoje pretpostavke o određenoj zajednici

„Ustanove su delile zadatke sa roditeljima, ne dovodeći u pitanje vaspitno-obrazovnu ulogu roditelja.” (Španija)

„Za mene je od vitalne važnosti da se ne osećam sama, u smislu da mogu da delim svoja razmatranja sa drugim profesionalcima, radeći u timovima i u okviru mreže.” (Španija)

„Profesionalni razvoj edukatora zavisi mnogo od podrške organizacije. Važno je da ustanova ostane uz nas, tako da možemo da unapređujemo razvoj naših kompetencija kroz neposrednu praksu.” (Meksiko)

„ Održati profesionalnu distancu sa porodicama iz defavorizovanih sredina može biti teško; ali to je opasno jer vas sprečava da radite svoj posao dobro. Čuvajte svoje granice. Ne želite da budete humanitarni radnik. Određena čvrstina je neophodna.” (Holandija)

„Uviđam da se praktičari nekada plaše roditelja.” (Irska)

„Možda će vam biti teško da se rastanete od deteta zbog vaše uključenosti i angažmana.”(Holandija)

„Pomagati roditelju materijalnim stvarima (npr. nuditi igračke ili garderobu) i u isto vreme ne povrediti njihovo samopouzdanje može da predstavlja izazov.” (Holandija)

„Prvi put kada sam otišla da radim sa nomadskom zajednicom bila sam vrlo nervozna. Sećam se da sam imala bol u stomaku. Zapravo nisam znala šta da očekujem. Toliko toga sam naučila od ove zajednice što je promenilo moja predubeđenja. To je bio uzajamni proces i oni su se oslobodili.” (Irska)

Biti deo profesionalnog sistema

Jedno od načela koje je proisteklo iz upitnika i intervjuja je bilo skoncentrisano na „rad u timu”. Profesionalnost ne može biti ograničena samo na odgovornost pojedinca već je treba posmatrati kao deo šireg društvenog konteksta. Profesionalci i profesionalni tim koji se bavi vaspitanjem i obrazovanjem dece ranog uzrasta treba da rade i uče u stimulativnom i pozitivnom radnom okruženju, Na taj način bi se podržalo njihovo osnaživanje i motivacija za razvoj u okviru svojih raznolikih uloga. Kompetencije naznačene u ovoj brošuri treba da budu negovane na svim nivoima vaspitno-obrazovnog sistema, uključujući:

- Pojedinačnog profesionalca – profesionalni tim
- Organizaciju centra i lokalnu zajednicu
- Sadržaj obuke pre zaposlenja i tokom rada
- Politika i istraživanje.

„Stavljanje u fokus dečijeg znanja o društvenoj različitosti može da nas navede na dublje promišljanje o tome na koji način ona stiču znanja o društvenoj i kulturnoj različitosti i o povezanosti ovog znanja sa predrasudama i radom na jednakosti u vaspitanju i obrazovanju”

Glenda Mac Naughton

Primeri dobre prakse u Evropi

U delu brošure koji sledi naći ćete kolekciju primera vaših kolega iz različitih zemalja. To je kolekcija uspešnih pristupa koji podržavaju 5 kompetencija proisteklih iz ovog projekta. Primeri obuhvataju individualne i timske sugestije, kao i ideje za praksu, uključenost lokalne zajednice, obučavanje pre zaposlenja i tokom rada, istraživanje i politiku.

Iako svaki primer dolazi iz određenog kulturnog, društvenog, političkog i ekonomskog konteksta, on ipak pruža ideje za razmatranje i prilagođavanje, što može unaprediti pojedinačne kontekste.

Stručno usavršavanje

Holandija – MUTANT

Projekat - obuka za akciono istraživanje - unapređenje profesionalnih kvaliteta organizacija za rad sa decom ranog uzrasta, kroz kritičku refleksiju.

Model „Održivog učenja u profesionalnoj zajednici koja uči” je praktičan pristup skorijeg datuma. Njegov je cilj da vaspitno-obrazovni stručnjaci i njihovi treneri razviju „kritički” refleksivan stav prema svom znanju i praksi. Model je razvijen u okviru dvogodišnjeg akcionog istraživanja od strane Bureau MUTANT (2007.-2008.). MUTANT je mala holandska nezavisna agencija koja pruža podršku profesionalcima u ustanovama iz oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu, socijalnog rada i zdravstva primenom inovativnih metoda, kroz obuke i konsultacije.

Ovaj projekat se bavi procesom kritičke refleksije edukatora, pomerajući fokus sa individualnog na grupno učenje i potrebu uključivanja svih zaposlenih u okviru svake vaspitno-obrazovne ustanove, uključujući menadžment i zaposlene na centralnom nivou (misli se na stručne službe).

Zajednički je sačinjeno i razvijeno osam načina učenja:

1. **Imenovanje kvaliteta:** vrednovanje, razmatranje i imenovanje glavnih kvaliteta profesionalaca i roditelja.
2. **Postavljanje kritičkih pitanja:** vrednovanje kritičke refleksije i postavljanje kritičkih pitanja.
3. **Čuvanje dnevnika o procesu učenja:** dokumentovanje ličnog i timskog profesionalnog procesa učenja.
4. **Refleksija na promišljanja, osećanja i motivaciju:** tri izvora znanja.
5. **Mapiranje konteksta predškolske ustanove/vrtića:** podsticanje i podržavanje kontekstualnog razmišljanja /refleksije/znanja o kontekstu njihove ustanove i kontekstu porodica.
6. **Formulisanje ličnog izazova:** fino usklađivanje ličnih i profesionalnih ciljeva sa ciljevima vaspitno-obrazovne ustanove.
7. **Saradnja sa kolegom:** sprovođenje zadataka i saradnja sa kolegom u ulozi kritičkog profesionalnog partnerstva.
8. **Dogovor i postavljanje pravila za zajednicu koja uči:** razvijanje konkretnih definišućih načela koja opisuju kako članovi tima žele da komuniciraju među sobom.

Ključni elementi ovih načina učenja:

1. Unapređeno učenje kao unutrašnji proces: vrednovanje kvaliteta, lična motivacija, iskustva i osećanja profesionalaca.
2. Razvijanje kolaborativnog stava gde se svačiji glas vrednuje i čuje.
3. Negovanje etosa koji je orijentisan ka ispitivanju: postavljanje kritičkih pitanja i diskutovanje o iskustvima i gledištima.
4. Primena konflikta kao izvora saznavanja.

Iskustva i rezultati

Ko-konstrukcija kao pristup i metod učenju na treninzima i u praksi doprinosi jačanju procesa učenja u timovima i povećava zadovoljstvo i entuzijizam, kao i posvećenost praktičara. Kapacitet za kritičku refleksiju je unapređen na različitim nivoima vaspitno-obrazovnih organizacija.

Za dalje informacije: mail@anadelbarrio.nl
www.mutant.nl

Centralna i Istočna Evropa / Centralna Azija - International Step by Step Association ISSA (Međunarodna organizacija Korak po Korak)

Učiti zajedno, graditi zajedničko razumevanje i uvažavanje – vaspitači i nastavnici i pedagoški asistenti – primer iz Srbije

Mali broj romske dece u centralnom i jugoistočnom delu Evrope će imati u svom vrtiću vaspitače ili nastavnike - pripadnike njihove kulturno-etničke ili jezičke grupe. Članovi romske zajednice retko imaju priliku da se upišu u škole višeg obrazovanja, još manje da postanu nastavnici.

Nevladine organizacije koje su članice ISSA-e rade na ovom pitanju kroz stvaranje pozicije pedagoškog asistenta za romsku decu u obrazovnom i vaspitnom okruženju. To se smatra prvim, ali privremenim korakom za romsku decu i porodice u premošćavanju kulturnog i lingvističkog jaza između kulture vaspitno-obrazovne ustanove i njihove zajednice. Kako bi se izbeglo preslikavanje postojećih odnosa moći u društvu i stvarnih životnih iskustva Roma, pozicija pedagoškog asistenta za romsku decu od početka je posmatrana kroz partnerski odnos sa vaspitačima i nastavnicima u obrazovnom kontekstu.

U Srbiji CIP – Centar za interaktivnu pedagogiju je razvio i sproveo trening model u okviru koga su asistenti, vaspitači i nastavnici zajedno pohađali obuku iz oblasti društvene pravde i mentorske sastanke. Ovakav pristup je omogućio da obe strane imaju iskrenu razmenu mišljenja i (s)ruše barijere. Učesnici su mogli da imenuju probleme, iskažu svoje perspektive i kažu šta njih brine kada su u pitanju romska deca, majke i porodice. To je takođe omogućilo da Romi budu vidljiviji u ustanovi. Rezultat je bio da su asistenti počeli da formiraju jaka savezništva sa vaspitačima i nastavnicima, što je zauzvrat bilo od koristi za decu i porodice.

U okviru treninga, vaspitači/nastavnici i asistenti su počeli kritički da razmatraju svoje sisteme vrednosti, predrasude koje su imali jedni o drugima i unutrašnje i spoljašnje prepreke na koje su nailazili u zajedničkom radu. Razmenili su i svoja lična iskustva o diskriminaciji i nepravdi i počeli da kritički preispituju institucionalno ponašanje koje održava diskriminaciju unutar sistema.

Zajedničkim učešćem, obe zajednice su mogle da se otvoreno angažuju i da na taj način:

- unaprede kros-kulturnu komunikaciju između različitih grupa
- konstruišu novo znanje o tome kako da stvaraju savezništva između grupa da bi zajedno radili protiv nepravde i opresije
- unaprede svoj kapacitet za empatiju; naučili su kako da uče jedni od drugih samo slušanjem i razumevanjem
- umanjili stereotipe i predrasude koje su imali jedni prema drugima i grupama kojima pripadaju.

Kroz ovaj projekat je učesnicima postalo jasno da veoma odvojene grupe mogu da rade zajedno kada se zajedno okupe oko zajedničkih pitanja kao što je „kako možemo zajedno da osiguramo u našim programima i servisima dobrobiti za decu?“

Za više informacija: Zorica Trikić: cip-zorica@sbb.rs
www.cipcentar.org i www.issa.nl

Francuska – ESSSE Lyon

Trening modul: razni načini da se čuje glas odraslih i dece.

Raznolike discipline, zajedničke kompetencije

Stvaranje ovog filma pokrenuto je ESSE-ov sektor za obučavanje EJE (Early childhood education), film je produciran u saradnji sa Eric Ferrier (Arfrips Lyon) trenerima i praktičarima iz različitih disciplina. Projekat je finansiran od strane Bernard van Leer Fondacije. Cilj nije bio samo da se prikažu različite tehnike koje vaspitači koriste u radu, već da se osvetle različiti rezultati koji nastaju u tom dinamičnom procesu, kao i da se demonstriraju njihove pojedinačne kompetencije kroz različite situacije, kao što su:

- dnevni rituali dobrodošlice i pozdravljanja sa decom
- vaspitno-obrazovne rutine kao što su: jelo, spavanje i vreme za igru
- sastanci i interakcije sa roditeljima, formalno i neformalno, pojedinačno i u grupama.

Ove situacije nude gledaocima priliku za refleksiju i postavljanje pitanja u okviru njihove profesionalne prakse. Gledaoci, u isto vreme, dobijaju radni okvir za refleksiju neke svoje profesionalne situacije. Ovaj film predstavlja različite scenarije koji uključuju roditelje, decu i profesionalce iz pet različitih okruženja: jasle, dnevni centri, pedijatrijske bolnice, predškolske ustanove, usluge za decu sa smetnjama u razvoju.

Film prati i radna knjiga koja se koristi u obučavanju. Teži da pokaže mnoge kompetencije potrebne za rad sa roditeljima, decom i kolegama/inacama u različitim okruženjima i kontekstima.

Za više informacija: Mony Myriam: Mony@essse.fr

Škotska: muškarci u vaspitanju i obrazovanju dece ranog uzrasta

Projekat Sami očevi

U Škotskoj ima veoma malo službi/usluga/vrtića koje vrlo pažljivo razmatraju potrebe očeva koji su odvojeni od svoje dece. Jedan takav primer je *Projekat Sami očevi* ili *Klub tata*.

Klub tata je grupa bazirana na aktivnostima za samohrane očeve i « kontakt » očeve (to jest, očeve koji sa svojom decom kontaktiraju uz određena ograničenja) u Edinburgu. Grupa je nastala partnerstvom između centra Gilmerton Child & Family, lokalnog tela za decu ispod pet godina starosti iz porodica koje prolaze kroz određene teškoće, i volonterske organizacije One Parent Families Scotland. Grupa je aktivna deset godina, poznata je u Edinburgu i advokati, policajci, socijalni radnici i zdravstveni posetioci upućuju očeve na njen rad, pored toga što se očevi sami prijavljuju u nju.

Specijalizovani radnik u *Klubu tata* je kvalifikovani stručnjak u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu što mu omogućava da pruža podršku i tatama i deci. Centar upravlja projektom, a on radi u okruženju/vrtiću tri dana nedeljno i može da koristi njihov kombi i vozača za izlete. Veliki broj očeva koji koriste usluge centar dobijaju podršku kroz ovaj projekat, kao i drugi očevi u zajednici.

Fokus organizacije The Child & Family Centre su porodice iz osetljivih društvenih grupa. *Klub tata* im omogućava da u okviru redovnog programa u vrtiću sagledaju potrebe očeva. Centar takođe podržava čitav dijapazon usluga, uključujući zajedničku brigu za porodice koje prolaze različite teškoće, pružanje podrške za roditeljske grupe u zajednici, uključujući i grupu za mlade majke. Osnovni cilj projekta *Sami očevi* je pružanje podrške muškarcima i ženama kojima je ta podrška potrebna. The Child & Family Centre takođe ima veliki broj muških vaspitača koji podržavaju očeve.

Očevi nam govore da im grupa daje priliku da provedu zaista kvalitetno vreme sa svojom decom, što oni izuzetno cene. Grupa im daje i šansu da imaju interakcije sa drugim muškarcima u sličnoj situaciji i da pričaju o stvarima sa profesionalcem. To je veoma važno jer im pomaže da razreše teškoće na koje nailaze bez uključivanja suda i zakonskih procedura.

Za više informacija: Kenny@meninchildcare.co
www.dadclub.org.uk

Projekti u okviru bazičnog obrazovanja

Francuska - ESSSE Lyon

Refleksivna metodologija 'analyse de pratiques', (analiza prakse)

Sektor EJE (Early Childhood Education) organizacije ESSSE, Health and Social School of the South-east koledž u Lionu, koristi 'analizu prakse' kao refleksivnu metodologiju u radu sa studentima. Škola je primenila ovu praktičnu analizu u okviru modula "Culture et Education"/Kultura i obrazovanje za rad na pitanjima različitosti u okviru službi za decu ranog uzrasta.

Tutori u ESSSE-u koriste pojedinačne i grupne diskusije za analiziranje praktičnih iskustava studenata iz različitih perspektiva. Analiziranjem i razmatranjem svoje prakse u okviru grupe, studenti stvaraju nove kompetencije kako bi osveščeno razvijali svoj profesionalni identitet. Ova metodologija pred studente stavlja izazov da kreativnije razmišljaju, kao i „da pronalaze jedinstvenost” u svakoj situaciji. To zahteva osveščeno angažovanje studenata u svakoj situaciji. Ovaj metod pruža podršku studentima da stalno ponovo promišljaju ili kritički razmatraju svoje delanje i da, dok to rade, preispituju svoje vrednosti. Svi studenti tokom svog staža imaju zadatak koji uključuje realizaciju pedagoškog ili socijalnog projekta koji je baziran na praktičnoj situaciji/praktičnom zadatku. Ovaj pristup pomaže studentima da naprave veze između njihove lične posvećenosti i njihovih profesionalnih zahteva.

Za više informacija: Mony Myriam: Mony@essse.fr

Belgija – VSPW Adult Educational Institute, Gent

Traganje za „kritičkom” samorefleksijom u okviru bazičnog obrazovanja profesionalaca za rad u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu

Pre šest godina, VSPW, jedna obrazovna ustanova u Gentu u Belgiji, uvela je program bazičnog obrazovanja vaspitača u svoj sektor (od rođenja do 3 godine starosti i vanškolska nega/vaspitanje i obrazovanje). VSPW ima dugu pedagošku tradiciju. Pitanje kao što je „Ko sam ja kao edukator” se u ovom Institutu smatra najvažnijim za one koji rade u oblasti pedagogije ili socijalnog rada. Dakle, „kritička” samorefleksija je od krucijalne važnosti za razvoj vaspitača.

Fokus programa se u skorije vreme pomerio od samorefleksije kao ličnog kvaliteta do samorefleksije kao sposobnosti. Ranije se samorefleksija posmatrala kao profesionalni kvalitet koji student prirodno poseduje ili postepeno razvije. Do danas, bazična istraživanja sa studentima VSPW su pokazala da kritička samorefleksija treba da bude promovisana kao neophodna kompetencija tokom inicijalnog obrazovanja profesionalaca koji rade u oblasti vaspitanja i obrazovanja dece ranog uzrasta.

Studenti i nastavnici zajedno istražuju korišćenje kreativnih metoda kao jednog od mogućih načina za unapređivanje procesa u kome student uče o samorefleksiji. Izbor kreativnih metoda polazi od ideje da samorefleksija nije samo verbalna veština već da može biti stimulisana i kroz neverbalne aktivnosti. Podsticanjem studenata kroz različite izazovne situacije koji se pred njih stavljaju kao pojedince i kao timove, korišćenjem različitih metoda kao što su ples, vizualno konstruisanje, crtanje, drama, studenti počinju da preispituju sopstveno razmišljanje i ponašanje. Prva istraživanja sa kreativnim metodama su bila intezivna, ali su se pokazala veoma korisnim. Studenti su sa entuzijazmom reagovali na ovaj novi način refleksije; kako je njihovo samopouzdanje raslo primenom kreativnih metoda, počeli su da se osećaju sposobnije i da verbalizuju svoje refleksije.

Institut je razvio i profil kompetencija (BinK) koji se fokusira na decu, roditelje, tim, ustanovu, lokalnu zajednicu i svet. Povezivanjem svih ovih dimenzija i naglašavanjem „rada na pitanjima različitosti” kao ključne veštine, kritička samorefleksija postaje deo kolektivne aktivnosti, a ne samo pojedinačna aktivnost. BinK profil je realizovan u svim kursevima osnovnih studija, a rezultat toga je da treneri stvaraju prostore za kritičku refleksiju u njihovim programima.

Za više informacija: www.vspw.be en www.vbjk.be

Istraživanje i politika

Belgija – flamanska zajednica: VBJK

Socijalna funkcija vrtića/programa i servisa za decu ranog uzrasta

Iako su Flamanci mnogo godina dostizali ciljeve uspostavljene samitom u Barseloni, različite studije su pokazale da ne samo da ima malo mesta za decu (od rođenja do 3 godine starosti) u vaspitno-obrazovnom sistemu, već i da je dostupnost nejednaka. Zahvaljujući ovim studijama, započet je dijalog između kreatora i donosioca politike i stručnjaka koji se bave vaspitanjem i obrazovanjem dece ranog uzrasta. Pored toga, rasla je svest o tome da flamanske organizacije koje se bave vaspitanjem i obrazovanjem mogu da doprinesu postojećim društvenim nejednakostima i da je to jedan od puteva ka ponovnom stvaranju siromaštva.

Kao prvi pokušaj da se prevaziđe ovaj rani obrazovni jaz, flamanska vlada se saglasila da će finansirati, od 2004. godine pa na dalje, male i fleksibilne vaspitno-obrazovne centre pri zajednicama koje u defavorizovanim sredinama i nalaze se u nepovoljnom društvenom položaju. Do 2006. godine, osnovano je 18 ovakvih centara, koji su uspeli da povećaju obuhvat dece i razviju partnerstva sa roditeljima. Međutim, nisu uspeli da utiču na politike pristupa/upisa koje sprovodi sistem ranog vaspitanja i obrazovanja, kao što su se kreatori politika nadali.

Na osnovu zapažanja da pitanje dostupnosti ne može samo da se rešava na nivou pojedinačnog centra, započeto je istraživanje u 16 pilot oblasti u 2007. godini. U svakoj oblasti praktičari iz različitih centara su radili zajedno na konstruisanju novog znanja o zajedničkoj socijalnoj politici i zajedničkoj politici o kompetencijama u kontekstu pitanja različitosti i inkluzije. Oni su takođe istraživali i različite načine za povećanje transparentnosti politika dostupnosti/upisa dece, koje uzimaju u obzir potrebe različitih populacija. Posle dve godine, strukturni efekti vezani za dostupnost usluga za porodice iz marginalizovanih grupa i defavorizovanih sredina su i dalje vrlo ograničeni.

U 2009. godini flamanska vlada je preuzela dalje korake radi unapređenja socijalne inkluzije. Nova direktiva je zahtevala da svi finansirani vaspitno-obrazovni centri i neki privatni centri rezervišu 20% njihovih kapaciteta za porodice sa jednim roditeljem i porodice koje žive u siromaštvu i kriznim situacijama. Usled toga, državna agencija odgovorna za vaspitanje i obrazovanje, Child & Family, je formirala sistem za profesionalni razvoj u kontekstu različitosti i socijalne inkluzije. Agencija je kreirala zajednice za kritičko učenje (pod nadzorom VBJK-a: The resource and research centre for early childhood education and care/Resursni i istraživački centar u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu) za pedagoške koordinate iz različitih organizacija. Angažovani su koordinatori koji u procesu učenja osnažuju profesionalce zaposlene u dnevnim vaspitno-obrazovnim centrima da izgrade svoje veštine i kompetencije u kontekstu koji neguje različitost i socijalnu inkluziju.

Za više informacija: katrien.van.laere@vbjk.be
www.vbjk.be

Engleska: University of East London

Dokazi zanovani na praksi

Posmatranje kompetentnosti iz systemske perspektive ima posledice ne samo po profesionalnu praksu, već preispituje dominantne načine sticanja znanja i hijerarhijski odnos između teorije i prakse. Više nisu samo istraživači i naučni radnici na fakultetima oni koji, kroz svoja istraživanja, pružaju dokaze za ono „što funkcioniše“; već se razvija i koncept prakse zasnovane na dokazima. Svi akteri u profesionalnom sistemu doprinose stvaranju stručnog znanja.

Istraživanjima sa, nasuprot istraživanju na, praksa može da premosti jaz između funkcionisanja u sistemu i poznavanja tog sistema i da „prihvati razliku, različitost i neuređenost ljudskog života umesto što pokušava, u prvom primeru, da ih reši.“ (Schwandt 2004.god.).

Koje su implikacije takvog obostranog razumevanja istraživanja i prakse? Prvo i najvažnije je da je neophodno prepoznati da se dokazi, to jest stručno znanje, stalno stvaraju od strane svih aktera u profesionalnom sistemu – što u novi fokus stavlja svakodnevna iskustva praktičara u radu sa decom i njihovim porodicama. Politika može da pruži drugi i siguran radni okvir (u smislu finansiranja, resursa, priznanja) da prikupi, sprovede diseminaciju i izvede teoriju iz prakse – koncept koji se naziva dokazi

zasnovani na praksi (Urban, 2010.god.). Uspešni primeri se razlikuju u svojim kontekstima, ciljevima i pristupima (npr. the Centres of Innovation na Novom Zelandu, 'éist' projekat u Irskoj, the Bildung:elementar project u Nemačkoj).

Međutim, iz svih njih mogu da budu izvedene tri ključne poruke:

1. Oni nisu ograničeni na pojedinačnog praktičara, već obraćaju pažnju na odnos između pojedinaca i timova, praktičara i porodica, vaspitno-obrazovnog okruženja i šireg društvenog konteksta. Profesionalnost se razvija kao atribut celokupnog vaspitno-obrazovnog sistema.
2. Oni podstiču postavljanje kritičkih pitanja, i za to sistematski stvaraju prostore/uslove, i vrednuju različitost i raznolikost mogućih odgovora na ova pitanja. Nova shvatanja se razvijaju iz različitih gledišta. Vaspitno-obrazovna praksa je utisnuta u politički i kulturni kontekst društva, i oblikovana je njegovom ekonomijom i istorijom. Postati kritički osvešćen (svestan, kao što je to rekao Paolo Freire) u smislu ovakvih uticaja je ključna odlika okruženja za profesionalno učenje; istraživanje i praksa idu ruku pod ruku u stvaranju "etosa ispitivanja" (Urban, 2007.).
3. Oni se grade na ideji nade. Paolo Freire (2004.god.) nas podseća da je vaspitno-obrazovna praksa tu sa razlogom i da implicira promenu. Ali ono čemu se mi nadamo mora da bude diskutovano. Istraživanje i teorija imaju udeo u ovoj diskusiji. Oni nisu više ograničeni na pružanje dokaza za „ono što funkcioniše”, već se angažuju u dijalogu o značenjima, vrednostima i svrsi vaspitno-obrazovnih praksi. Za šta treba da funkcioniše, za koga i ko u tome (ne)učestvuje, određujući kakvi bi trebalo da budu ishodi?

Za više informacija: Dr Mathias Urban, University of East London: m.urban@uel.ac.uk

Iraska: Pavee Point, EDENN - Equality and Diversity Early Childhood National Network

Obučavanje u oblasti različitosti i jednakosti u irskom sektoru

Jedinica za vaspitno-obrazovnu politiku (The Early Years Education Policy Unit) u Kancelariji ministra za decu i pitanja mladih (Office of the Minister for Children and Youth Affairs) finansira Nacionalnu inicijativu za pitanja različitosti i jednakosti (Diversity and Equality Initiative) (2011.god.). Ovaj projekat vodi Clare County Childcare komitet i realizuje se kroz vaspitno-obrazovne okružne i gradske komitetske strukture. Ovo je obimna inicijativa u okviru koje će 160 vrtića (5 u svakoj od 32 okruga) dobiti akreditovanu obuku iz oblasti pitanja različitosti i jednakosti, mentorsku podršku kako bi sproveli implementaciju i odgovarajuće resurse radi zadovoljenja potreba u svom vrtiću. Inicijativa će biti vrednovana/evaluirana. Zasnovana je na radu 'éist' projekta i EDENN Network-a.

Pre više od deset godina, Pavee Point, prepoznajući potrebu za fokusom na pitanjima različitosti i jednakosti u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu, razvio je program za obučavanje u oblasti promovisanja različitosti i jednakosti za irsko okruženje/kontekst - 'éist' projekat. Ovaj projekat se sastojao od pilotiranja i vrednovanja/evaluacije. Proces je otkrio značajne nedostatke u znanju, naglašavajući stvarnu potrebu za angažovanjem na polju lične refleksije, rad na stavovima, i antidiskriminaciji, uključujući vrlo praktičan angažman dece i roditelja u vezi sa pitanjima različitosti i jednakosti. Učesnici su pokazali volju da razmotre i vrednuju svoju praksu, i tokom trajanja kursa su identifikovali njihove pojedinačne potrebe za učenjem i prihvatili promene.

Rezultati su podstakli Bernard van Leer Foundation i okružne i gradske vaspitno-obrazovne komitete u Irskoj da podrže implementaciju nacionalnog programa za obuku trenera (2006. god.). Treneri su odabrani kroz proces intervjuisanja. Program se sastojao od 165 sati neposredne obuke, akreditovan je od strane Nacionalnog univerziteta Irske (National University of Ireland (NUI, Maynooth) u Mejnutu. To je prvi akreditovani vaspitno-obrazovni program obuke u domenu promovisanja različitosti i jednakosti u Republici Irskoj.

Program se bavi "putovanjem" kroz promene samog trenera: kako spoznaje i razumeva koncepte različitosti i jednakosti, na koji način društveni i istorijski konteksti utiču na razmišljanje i praksu; istražuje pitanja moći i kako predrasude, diskriminacija, rasizam, seksizam i td. funkcionišu u društvu; kako se trenere angažuje u kritičkoj refleksiji: kako da kontekstualizuje praksu u svakom vrtiću. Metodologija podržava i podstiče grupno učenje, pre nego individualno, kao i timsko angažovanje kroz tokom obuke.

Radeći u tandemu sa ovim inicijativama, 'éist' projekat je bio uspešan u održavanju fokusa na pitanjima različitosti i jednakosti u ključnim vaspitno-obrazovnim dokumentima - Síolta: Nacionalni okvir kvaliteta (National Quality Framework) (2006.god.); Aistear: Okvir rada za kurikulum u oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu (the Early Childhood Curriculum Framework) (2009.god.) i Vodič za

stručnjake u oblasti vaspitanja i obrazovanja na polju poštovanja različitosti i jednakosti (Diversity and Equality Guidelines for Child-care Providers) (2006.god.).

Za više informacija: murraycolette@yahoo.co.uk
www.paveepoint.ie

Radne definicije

Koncepti kao što su različitost, jednakost, kritička refleksija i kompetencije su kompleksni i njihova značenja mogu da budu različita zavisno od jezika i konteksta. Za potrebe ovog dokumenta, koristimo sledeće radne definicije.

Različitost

Odnosi se na raznolikost prirodu društva. Na primer, društvenu klasu, rod, invaliditet, porodičnu strukturu, gej muškarce, gej žene, biseksualne i transrodne osobe (LGBT), porodični status, manjinske grupe, manjinske etničke grupe, uključujući Rome i nomadske zajednice iz Irske i većinsku /dominantnu grupu. Različitost govori o tome po čemu se ljudi razlikuju i o različitim načinima kojim žive svoje živote. Radi se o uvažavanju tih različitosti kao prirodnog načina življenja. Ne postoje dva ista čoveka što znači da mnogo različitih elemenata čini zajednicu kojoj pripadate, radite i u kojoj živite. Različitost je nešto što treba da bude priznato, prihvaćeno i uvažavano i mnogi njeni elementi mogu da budu slavljani. Postoji i „senovita strana” različitosti: to su stereotipi, predrasude, diskriminacija i rasizam, seksizam, klasizam itd.

Jednakost

Odnosi se na važnost prepoznavanja i prihvatanja različitosti i podržavanja individualnih i grupnih potreba. Kod jednakosti se radi o osiguranju pravičnosti u smislu pristupa, učešća i ishoda za svu decu i njihove porodice. U oblasti vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu jednakost učešća je posebno važna kada se radi sa decom i roditeljima. Jednakost ne govori o tome da se svi ljudi isto tretiraju, već da postoji razumevanje da se potrebe zadovoljavaju na različite načine. Jednakost takođe ne govori o političkoj korektnosti, već o osiguravanju da se ljudi tretiraju na pravedan način, bez diskriminacije i da im se pruža podrška da imaju pristup stvarnim prilikama za samorazvoj i kvalitetne ishode.

Kompetentnost

Kvalitet vaspitanja i obrazovanja u ranom detinjstvu zavisi od ljudi koji rade sa decom, porodicama i zajednicama. Očekujemo od praktičara da budu kvalifikovani, vešti i kompetentni. Pojam „kompetentnost” obično povezujemo sa kvalitetima pojedinačnog praktičara, pre nego sa nečim što može da se stekne kroz obuku i stručnu pripremu. Ali ovaj individualni koncept je dosta uzak. „Biti kompetentan” (potpuno ljudski atribut) je često reducirano na „posedovati kompetencije” – serije diskretnih veština i delova znanja koje se očekuju, koje bi pojedinci „trebalo da poseduju” kako bi izvršavali određeni zadatak. U ovoj brošuri pojam „kompetentnost” shvatamo i koristimo na mnogo širi, sistemski način. On uključuje pojedince i timove, ustanove u kojima rade i pedagošku i političku podršku sistema u kome se nalaze. Na nivou individualnog praktičara, biti i postajati „kompetentan” je kontinuirani proces koji obuhvata sposobnost nadogradnje i doprinosa korpusu profesionalnog znanja, sticanje praktičnih i refleksivnih veština i razvijanje profesionalnog stava.

Kritička refleksija

Kritička refleksija je proces analiziranja, razmatranja i preispitivanja iskustva u okviru širokog konteksta različitih pitanja (npr. pitanja koja se odnose na društvenu pravdu, razvoj kurikuluma, teorije učenja, politike, kulturu). Razvijanje refleksivne prakse može da se posmatra kao lično putovanje, ali putovanje na koje možda ne treba krenuti sam. Kritička refleksija dodaje dubinu i širinu ličnoj refleksiji analiziranjem značenja kroz postavljanje *pitanja* o i povezivanjem značenja sa spektrom ličnih i profesionalnih pitanja. Kritička refleksija se unapređuje angažovanjem u zajednicama koje kritički uče sa vašim timom.

Za više informacija posetite website DECET i ISSA

www.decet.org

www.issa.nl

www.impres.rs

www.cipcentar.org